

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וארא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2021 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וארא

- אני ה' - לקבל הנהגת הבורא באהבה, והאמונה שהכל לטובה..... ב
- אני ה' והוצאתי - האמונה שהכל מ'אני ה'' מוציאה מכל ה'מַצְרִים'..... ד
- צדיק באמונתו - התחזקות בקניין האמונה בימי ה'שובבי"ם ת"ת'..... ה
- אתכם לי לעם - רוצה ה' בעמו..... ז
- העתירו אל ה' - הקב"ה שומע תפילת כל פה..... ט
- למכה מלכים גדולים כי לעולם - עניין המכות לדורות עולם..... י
- מדה כנגד מדה - המשבר את טבעו זוכה לישועה ולהנהגה מעל דרך הטבע..... יב
- ולמקללי נפשי תידום - במעלת הבזיונות וההכנעה להציל מכל רעה..... טו
- ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה..... טז

פרשת וארא

אני ה' – לקבל הנהגת הבורא באהבה, והאמונה שהכל לטובה בפרשתן (ו ב), 'וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה'". וכבר עמדו המפרשים לבאר מה היתה הכוונה באמרו אני ה', מה בא לומר לו בזה, ועוד צ"ב, מדוע נאמר תחילה שם 'אלוקים' הרומז למידת הדין ולבסוף שם הוי"ה ב"ה הרומז למידת הרחמים. וביאר הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (אות ו)

בהקדמת דברי המדרש (שמו"ר ה כב) באותה שעה (שמעון משה אל הקב"ה 'למה הרעתה לעם הזה, בסוף פרשת שמות) ביקשה מדת הדין לפגוע במשה, וכיון שראה הקב"ה שבשביל ישראל הוא אומר לא פגעה בו מדת הדין, ומבאר כי 'הצדיק האמיתי אף שרואה חשבות ותוקף הדינים מ"מ הוא מאמין באמונה שלימה כי כל דרכיו משפט וא-ל אמונה הוא ואין עול"ג, וכן לאידך גיסא,

א. כה אמר הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע כי תיבת 'וארא' עולה לראשי תיבות 'אני ראשון ואני אחרון' (ישעיה מד ו), הוסיף על כך הרה"ק ה'שם משלמה' ממונקאטש זי"ע, כי גם בסוף אותו פסוק נרמז מהאמור כאן, שהכתוב שם מסיים 'ומבלעדי אין אלוקים', וראשי תיבות הללו הם כראשי התיבות של 'וארא אל אברהם' (הובא בספר תפארת בנים, עיי"ש). ובא לרמז, שזה כל הפרשה כולה, לדעת כי אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלוקים. וכדכתיב עוד 'וידעו מצרים כי אני ה' (ז ה), 'למען תדע כי אני ה' (ח יח), וכן לקמן (ט יד) 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ', וביארו רבותינו הראשונים (הרמב"ן סו"פ בא, ועוד) שלשם תכלית זו הפלה ה' ועשה את כל האותות ומופתים בעשרת המכות, למען ידעו כל באי עולם כי אני ה', ולחזק האמונה ב'השגחה פרטית' - שהקב"ה מנהיג כל פרט ופרט מענייני העולם כולו כרצונו על פי חשבון ותכלית, כי כל נשימה ונשימה, כל פסיעה ופסיעה, כל מעשה ומקרה - הכל נעשה ביד מכוונת מלעילא.

'בעלי הרמז' אמרו כי 'שמות' ר"ת תכלית מעשה שמים וארץ, שכן פרשיותיו של חומש שמות מספרות לנו אודות נפלאות השגחה פרטית, הנהגת ה' ושהוא בעל היכולת, ניסי יציאת מצרים, שידוד מערכות הטבע ללא כל גבול, קריעת ים סוף, מעמד הר סיני בו קרע עליונים ותחתונים, והכל ראו שהוא יחידי, ענינים אלו הם תכלית מעשה שמים וארץ להתוודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ.

פלאי פלאות שמעתי מאחד מחשובי בני החבורה שליט"א אודות זקנו הרה"ג רבי מיכאל דרייפוס ז"ל מניו יארק, אשר בשנותיו האחרונות כשהוא מעל לגבורות שמונים, נהג ר"מ להשתתף דבר יום ביומו בשיעור דף היומי, והוא היה ה'קטן' בין בני החבורה, באחד הימים, הופיע איש 'צעיר' כבן ארבעים והשתתף בשיעור השיעור, בגמר השיעור הכריז הלה 'קדיש', בני החבורה ראו כן תמהו - האחד בא לגור וישפוט שפוט, ובפרט שכל אחד ממשותפי השיעור יכול להיות זקנו... ומה עוד שמנין בני השיעור אינו עולה על ז' חברים, אך הלה התעקש [וכבר אמרו חז"ל (סוטה מט). 'ואלא עלמא אמאי קא מקיים וכו' ואיהא שמיה רבא דאגדתא' - על אמירת אמן יהא שמיה רבה שעונין בקדיש דרבנן אחר אמירת השיעור], ואמר המתנינו לי וברגע כמימריה אצרף מעוברי אורח עד מנין שלם, וכן עשה, אחר כמה רגעים נכנס עם כמה אברכים להשלמת המנין, נטל סידור בידו ונתנו לר' מיכאל ואמר לו - אתם תגידו הקדיש, וכן הוזה.

בהגיעו הביתה שמע ר"מ כי אחותו הדרה בארה"ק (והיא א"ח להגאון רבי דוד זינגרביץ ז"ל משגיח בישיבת פוניבז' המעטירה) שגם היא לא הייתה צעירה בימים, חיפשה אותו כמה וכמה פעמים, אחר שהיום חל היא"צ (יום השנה) של זקנם, והיא היתה 'ממונה' להזכירו בכל שנה ושנה לומר 'קדיש' עליו, והיום לא הצליחה להשיג אותו על הטלפון... אז ראו 'נפלאות' השגחת הבורא, שהכניס יהודי צעיר להשתתף בשיעור - שמעולם לא ראו אותו שם וגם לא לאחרי המעשה, והלה מחליט מאליו שצריך לומר קדיש, ונותן את הסידור בדיוק לר' מיכאל. כי הקב"ה הוא מסובב כל הסיבות להביא הדבר כפי הכוונה העליונה, ומה' מצעדי גבר כווננו.

ב. וזה עיקר העבודה שלא יאבד 'דעתו' ועשתונותיו בבוא קושי והסתרה לידו, והגם שנסיון קשה הוא אך לשם כך ירדנו להאי עלמא. וכה אמר הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (בריית פרשתן), לבאר את האמור ברש"י (ריש הפרשה) שאמר הקב"ה למשה 'חבל על דאבדין ולא משתכחין', שבעת הקושי - בבני חיי מזוני ובכל ענין, לא יאבד האדם את דעתו ואמונתו - כי הגם שזה עצמו ה'נסיון' לראות אם עומד באמונתו ונאמנותו אף בעת הסתרה, אבל עבודת האדם

ומתוך הצער והחשכות ידברו דברים שלא כהוגן ח"ו, על כן נתמלא עליו רחמים, ויאמר אליו אני ה', וכלשונו, היינו להכלל ישראל תודיע שכל הדינים שנראה לעיניהם בדין ובחושך חלילה הכל הוא רחמים גמורים, כי כן מוכרח להיות סדר הגאולה, 'ויליף מברייתו של עולם ברישא השוכא והדר נהורא' (שבת עז:), בחי' העדר קודם להויה', וכשיפלו כל הקליפות יתגלה הפרי וכו', ותחזק לבכם שיאותו לקבל על עצמם החושך למען יוכלו לקבל אח"כ האור הגדול, וכמו שנאמר (פסוק ו) 'לכן אמור לבני ישראל אני ה' וגו', היינו שכל הגלות והשעבוד הקשה הכל הוא רחמים" גמורים. עכ"ל.

המאמין באמונה שלימה הוא הנקרא צדיק, וכדכתיב (חבקוק ב ה) 'וצדיק באמונתו יחיה', כלומר מי הוא זה הזוכה לתואר הנכבד וייקרא בשם 'צדיק' - מי ש'באמונתו יחיה'. וכאשר אמר משה 'למה הרעתה לעם הזה' בקשה מדת הדין לפנוע בו - מדוע אינו מקבל באהבה את גזירת המקום ב"ה, וזהו שנאמר בתחילה וידבר אלוקים, שמירת הדין רצתה להענישו. אכן הקב"ה הבוחן כליות ולב ראה שאין דבריו של משה נובעים מצער עצמו, כי אכן קיבל באהבה כל מה שיעבור עליו, וכל דבריו אינם אלא על צערם של בני ישראל, 'אשר אינם חוקים ודבקים כל כך באמונתם כמוהו,

שלא לאבד גם את 'דעתו' - שלא ישכח מאין הוא בא ומה תפקידו זה העולם, וזהו אומרו חבל על היכן הם האבות הקדושים, דאילו הם אף בשעה דאבדין - כשאבדו מדרגותיהם בזמני הניסיון עמדו בשלהם, ולא משתכחין - לא היו שוכחים את דעתם מלקבל על עצמם עול מלכות שמים בכל עת וזמן.

המגיד מדובנא זי"ע נשא משלו על מלמד דרדקי שהלך עם תלמידיו במעבה היער, בהיכנסו הורה להם, אם יבוא אליכם כלב רע לא תתפחדו מעמו כלל, אלא תעמדו כנגדו ותאמרו בקול, 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', ובלחש זה יסתלק הכלב מכם ולא יזיקכם חלילה... ואכן, עברו כמה רגעים וכמה כלבים גבוהים ורמים רצו לנגדם, המלמד נתמלא בחיל וברעדה, והחל נס על נפשו בבהלה מפני הכלבים, תמהו התלמידים ואמרו לו, וכי לא לימדתנו רבינו לומר את הפסוק, מדוע ברח מע"כ כל עוד נפשו בכפו, ולא אמר את הפסוק... ענה להם המלמד ואמר, כששמעתי את קול הכלבים תקפני פחד ומורא ופרח מזיכרוני כל הפסוק, לכן הוכרתי לברוח... אף אנו, בכל עת ושעה הננו מכריזים 'אני מאמין, אני מאמין', אמנם, המבחן אם הדברים נאמרים באמת וחוקים בלב פנימה - אם ברגע שיבוא לידינו איזה קושי, נשאר צמודים וחוקים באמונה זו, או שח"ו הכל יפרח מזכרונו.

ג. נפלאים המה דברי הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע על הפסוק (ו ו) 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם', ולחיבת הקודש נביא את לשונו בהרחבה, כי התורה מלמדת אותנו עיקר ענין הסגולה אשר בעבודה יצאו ממצרים, והוא בהיות עם בני ישראל תחת כור הברזל, ויעבידו מצרים אותם בכל עבודה קשה, בכל זה נאמנה את א-ל רוחם, ולא הרע לבבם לאמר, למה זה אנחנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האומות להיות נרדים בעבודת הפרך. וכי מפני שאנחנו 'מיוחסים' נשתעבד למצרים הפחותים והשפלים. אך בכל העת היא קבלו הכל באהבה וסבלו עליהם גזירת הקב"ה, (באמנם) כי אם בעיניו הוא טוב, גם לנו ביושר. וזהו שנאמר (ב יא) 'ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם'... שראה ברוח הקודש את מדת הסבלנות של בני ישראל, כי נתנו שכמם לקבל הכל באהבה בגזירת השי"ת וכו', לא הוקשה בעיניהם כלום על השי"ת, ולכן זכו לגאולה.

כי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקריו, וכשם שמברכין על הטובה, כך יברך אף אם ישיגוהו פגעי הזמן חלילה, ורבו עליו המטרידים המבטלין אותו מעבודתו ולימודו, ואילו לחברו הגרוע ממנו יש עושר ונכסים ומנוחה. ולא ירע לבבו לאמר למה זה ה' תרדפני באפך חנם, ולרעי הפחות ממני נתת כל טוב, וכי לא טוב היה לך להעניק לי מטובך, הרי כל כוונתי לשבת בבית ה' באהלי תורה ואלה הסיבות מבטלים אותי חנם. כי לא כן הדבר, כי עמקו מחשבות ה' לא יבינם כל יושבי תבל, כי אולי רצון השי"ת לנסותו אם ירהר אחריו. עכ"ל.

ד. דבר נפלא אמר כ"ק האדמו"ר ה'אור אברהם' מזוועהיל זצ"ל, שהנה מבואר בגמ' (נדה טז:) שהמלאך הממונה על הריון נקרא בשם 'לילה', ולכאורה צ"ב, מה לבשורות טובות כאלו ולשם 'לילה', אלא כי כך דרכו של הקב"ה אשר הלילה קודם ליום, כל חושך הוא הקדמה לאור הגדול שמפציע ממנו.

ה. מעין הדברים פירש הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע, 'וידבר אלוקים אל משה' הוא לשון דין ותוכחה, אך תיכף ומיד 'ויאמר אליו אני ה' - שגם דברים הנראים כזר לנגדך וכתוכחה דע שבאמת אף בהם 'אני ה' - שורש הרחמים, כי האהבה והחסד והרחמים הגמורים מוסתרים בהם, ואינם אלא לטובה. וללמד לאדם בשעה שייסורים משמשמים

באר הפרשה - פרשת וארא

- מתהפך הכל לטובה. ובוה מבאר עוד מה שנאמר (תהילים צא טו) 'עמו אנכי בצרה אחלצו ואכבדהו', ר"ל, 'שעל כל צרה שלא תבוא יאמר שהש"ת עשה ככה ולא נפל ח"ו במקרה (ויאמר באמונה שלימה כי עמו אנכי בצרה, שאותה צרה היא מ'עמו), ועי"ז אחלצו ואכבדהו ונהפך לטובה"ה.

ובזה מבאר הא דאיתא בגמ' (תענית כא.) על נחום איש גם זו, שנקרא בשם זה, כי היה רגיל לומר על כל דבר שבא עליו גם זו לטובה, ולכאורה יש בזה תמיהה רבתי וכי מעלתו היא שאמר 'גם זו' או שאמר 'לטובה', הרי וודאי עיקר המעלה על שאמר לטובה... לטובה... ומדוע נקרא 'איש גם זו', והרי אין בשם זה משמעות בפני עצמו, והיו צריכים לכנותו בשם 'נחום איש גם זו לטובה'. אלא ביאורו, כי 'גם' הוא לשון ריבוי בידוע, ומאחר שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' וראה את השגחתו של הקב"ה בכל דבר, בזה 'ריבה' עוד אחד והפך ממנין 'אלקים' למנין 'אני הוי"ה', ובאמונה זו גופא הפך את הדין לרחמים גמורים.

ומעתה יתבאר מה שנאמר וידבר אלוקים וגו', כי בסוף הפרשה הקודמת כתיב שטען משה כלפי הקב"ה

אני ה' והוצאתי - האמונה שהכל מ'אני ה' מוציאה מכל ה'מצרים'

באופן אחר מבאר הרה"ק מליסקא זי"ע (אך פרי תבואה ד"ה וידבר) מה שנאמר 'וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה'', עפ"י מה שכתב בספר 'ש"ך על התורה' כי תיבת א-ל-הים עולה בגימטריא כמניין פ"ו, ואילו התיבות אני הוי"ה עולים למניין פ"ז, והיינו שהקב"ה מוסיף אל"ף אחד על 'אלקים' הרומז לדין, ועי"ז נהפך להנהגת שם הוי"ה שהוא מקור הרחמים. ומבאר הרה"ק מליסקא עומק הדברים, שבכל צרה וצרה שלא תבוא המרומז בשם 'אלוקים' 'יבנים' את האחד יחיד ומיוחד לתוך החשבון, ויזכור ש'אני ה' - הכל מאתו ית', ועי"ז יתהפכו כל הדינים לרחמים.

וז"ל, לדעתי נראה דהכי פירושו, דהיינו אם בא לאדם איזה צער ח"ו או מסתמא הדינים שורים עליו, אמנם צריך לידע שאין שום דבר במקרה ח"ו רק הכל בא מהשגחת הבורא ית"ש, ועי"ז נמתקן הדינים שעליו ונעשה מהשם 'אלוקים' אני ה'. עכ"ל. וכלומר שעל ידי האמונה שגם 'הדינים' הם מהקב"ה ואינם בדרך הטבע והמקרה

ובאים עליו ל"ע, ונדמה לו מצבו כו'ידבר אלוקים' שידע ויאמין שאין זה אלא 'ויאמר אליו אני ה'.' ומוסיף ה'אוהב ישראל' לבאר בזה את הכתוב (משלי כז ה) 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת', כי בא לומר, שגם תוכחת מגולה היא טובה, שהרי מוסתרת בה האהבה וגנוז בה החסד והטוב.

1. בפרשתן (ז כ- כא), 'ויהפכו כל המים אשר ביאור לדם, 'והדגה אשר ביאור מתה'. וכתב בספה"ק 'זרע שמשון' (ד"ה מדרש רבה), שהנה עיקר חיותם של בני ישראל כשהיו במצרים היה על ידי שצדו דגים מן היאור, וכמו שאמרו 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם' (במדבר יא ה), וכשהיכה הקב"ה את המצרים במכת דם ומתו כל הדגים היה נראה כי 'יבש המעיין' - נסתם והתמוטט מקור חיותם ופרנסתם, אמנם בפועל לא הפסידו מאומה, כי אדרבה, משם העשירו בני ישראל כדאיתא במדרש (שמו"ר ט י) 'ממכת דם העשירו ישראל', שנהפכו כל המים לדם, ולא יכלו המצרים לשתות מים אלא אם קנו מישראל ב'כסף מלא', ו'מכאן העשירו ישראל'. וללמדנו לימוד גדול כי מה שנדמה כצרה אינו אלא טובה גדולה עבורו, ומעתה אם נדמה לו כי הנה 'הבוס' פיטר אותו מהעבודה ושלחו אחר כבוד לביתו, ומאין יבוא עזרו, אם יתחזק באמונתו יראה כי 'ממכת דם העשירו ישראל', ודייקא כאן נמצא מקור פרנסתו בהרחבה.

2. וכך אמר הרה"ק רבי יצחק מווארקי זי"ע בשם רבו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שהנה אמרו חז"ל (סוטה יא.) על הא דכתיב (לעיל א יב) 'זכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, שלכאורה היה צריך לומר 'כן רבה וכן פרץ', אלא 'רוח הקדש מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ', ואמר הרה"ק רבי דוד, שאין הדברים אמורים רק לאותו זמן בשעבוד מצרים, אלא 'שהתורה מבשרת אותנו שבכל עת של צרה שיענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ' (הובא בבית יצחק).

3. ביסוד הדברים פירש כ"ק אדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפ"ש בהאמור בעניין (ו ה-ו) 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם וגו', לכן אמור לבני ישראל אני ה', שכך אמר לו הקב"ה למשה, שומע אני שהם זועקים אשר מצרים מעבידים אותם ואינם אומרים אשר העינוי והסבל בא להם מידי ה', ולא זו הדרך המביאה לידי גאולה, לכן אמור לבני ישראל שיאמרו אני ה', וכידוע שדיבורי אמונה סגולה נפלאה הם להשריש את האמונה בלב, ובזכות האמונה יצאו משעבוד לגאולה.

בקרבו את האמונה הטהורה בהקב"ה שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והיא המצוות ש'חובן תמיד, לא יפסקן מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו' (כלשון החינוך בהקדמתו) ו'כל ימי האדם חייב לחיות במחשבה זו' (לשון החינוך במצוה כה - מצות האמנה במציאות ה')¹, אך בעמדנו בימי השוכבי"ם ת"ת - ימים אשר נועדו לטהרת הנפש ולכפרת פשע הרי הזמן גרמא להתחזק ביותר בעניין האמונה"², כי האמונה בה' באמונה איתנה וברורה מועילה לתקן כל הפגמים³.

'למה הרעתה לעם הזה' (ה כב), ועל כך השיב לו הקב"ה ולימד אותו היאך להמתיק את הדינים, כי 'דבר זה תלוי בידך' על ידי שיאמין שיד ה' עשתה זאת.

בעין זה ביארו בספרים הקדושים (עיי' שפ"א תרל"ד ד"ה והוצאתי) בהאמור בפרשתן (ו ז) 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם ממצרים', כי ידעה זו - וידעתם כי אני ה' אלוקיכם היא המוציאה את האדם מסבלו, משעבודו ומיצריו⁴.

ובמו שכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות קנז) כי גם העוונות הקשים ביותר - אותם שהעידו בזהר הקדוש שלא תועיל עליהם התשובה - יתוקנו אף הם באמונה איתנה בבורא עולם.

צדיק באמונתו - התחזקות בקניין האמונה בימי ה'שוכבי"ם ת"ת'

באמת אמרו, אף שמצוות האמונה נוהגת בכל עת ובכל שעה, ובכל רגע ורגע על האדם להשריש

ט. והיינו שמלבד שעל ידי האמונה יזכה שיתהפך עליו הכל לטובה, הרי האמונה תוציא אותו מסבלו, שלא ירגיש שהוא שרוי בצוקה ובצרה, שהאיש המאמין אשריו בעולם הזה וטוב לו בעולם הבא, גם בעת חשכות יודע הוא שהכל מהבורא ית"ש ולטובתו, ואף אינו כועס על אחרים שהזיקו לו, מאחר שיודע הוא שהכל בידי שמים, ולא 'פלוני' עשה לו זאת אלא כך היה רצון ה'. ואינו סובל מקנאה ותחרות, כי יודע הוא שהפרנסה קצובה לו מן השמים, ושום אחד שבעולם אינו יכול להפסיד לו אפילו שוה פרוטה.

והנה נאמר לעיל (ב יג) 'וירא שני אנשים עברים נצים', ופירש רש"י, 'דתן ואבירם, הם שהותירו מן המן', ולכאורה קשה, מדוע נקט רש"י דייקא את דוגמת 'רשעותם' שהם הותירו את המן, ולא נקט שהם המרידו את בני ישראל במחלוקת קרח שנראה כמעשה חמור פי כמה מהשאת המן, ויש לומר, דרש"י השווה שני עניינים אלו זה לזה, כי הם תלויים זה בזה כי אכן אלו האנשים ש'הותירו מן המן' - מתוך דאגת המחר, מה יהיה, ממה נתפרנס, וכלומר שנחסרה מהם האמונה שהפרנסה מן השמים, והם סבורים שהאדם משיג לעצמו בעבודתו ובהשתדלותו, ולכן תמיד דואגים מה יהיה למחר, אדם כזה גם מתמלא רוגז על אחרים ובא לידי דין ודברים על ש'גוזלים' ממנו את פרנסתו, ומהאי טעמא הם הם שני אנשים עברים נצים, הרימו ידיים והכו זה את זה, כי כל אחד מהם נדמה לו שהשני לוקח ממנו. לאידך גיסא, אדם ה'מאמין' אינו בא לידי מריבות עם אחרים, ואף אינו דואג על יום המחרת, וכל ימיו מלאים שלום ושלווה מתוך תענוג ושמחה.

וכך ביאר הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל שאחר שגילה יוסף לאחיו 'אני יוסף' אמר להם 'ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם' (בראשית מה ה), שלכאורה קשה אומרו אל יחר בעיניכם, וכי 'חרון' הוא בעיניים, הרי אין 'חרון' אלא בלב האדם, אלא ביאורו, כי כך אמר יוסף לאחיו, אכן איני יכול לומר לכם שלא תרגישו צער וחרטה בלב, אבל זאת אבקשכם - 'אל יחר בעיניכם' - עד עתה היתה השקפתכם על המאורעות כאילו הם היו רעים ומרים, מעתה, הביטו וראו בעיני השכל כי מאת ה' היתה זאת - ולמחיה שלחני אלוקים לפניכם, וממילא יתבטל גם ה'יחר' שבלב.

הדברים הם כלל גדול לכל תהלוכות החיים, למי שנפגע מאחר (מעט או הרבה) וכועס עליו, ופעמים אינו יכול לצוות על לבו שלא יכאב את הפגיעה האנושה, אכן העצה היעוצה היא 'בעיניכם' - להביט באור האמונה שהכל בידי שמים, ואותו צער ונזק נגזר עליו מהקב"ה, והאמונה הטהורה תקל על רגשי הלב, ולבבו יבין ורפא לו...

ואגב אורחא, מן העניין להביא מה שכתב רבי זכריה הרופא מגדולי חכמי תימן, בספרו 'מדרש החפץ', 'אל תעצבו' - אל תכאיבו לבכם שהכאב קשה ללב מכל האיברים.

י. ומן העניין להביא מה שכתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמירת הלשון, חתימת הספר פרק ב) בזה"ל, 'יראה להתבונן בכל זה על כל פנים פעם אחת ביום, וכי בשביל שהיא מצוה תדירית שאינה תלויה בזמן כידוע תהיה נגרעת שלא

באר הפרשה - פרשת וארא

הדינים והגבורות שיש עליו מחמת פגמים בחושבניא - בחשבון עוונותיו, אלא יבוקש את עונו ואינו כי הכל ירד מחשבוננו למעלה.

הוסיף הרה"ק היסוד העבודה ז"ע בדיוק לשון הכתוב (ירמיה ה א) 'שוטטו בחוצות ירושלים... אם תמצאו איש... מבקש אמונה ואסלה לה', שלא נאמר אם יש איש 'מאמין' אלא מבקש אמונה, ומבאר ר"ל אע"פ שעדיין אין לו אמונה בשלימות, אם רק מבקש אמונה הוא - אסלה לו כבר' (תורת אבות, אמונה ובטחון נג).

וביסוד הדברים ביארו מה שהביא ב'יסוד ושורש העבודה' (בסוף הפרק העוסק בענייני ימי השוכבי"ם, שער י"ב פ"ב) משם האריז"ל שבימים אלו יזהר מאד בכוונת ברכת הנהנין, ולכאורה, מה עניין והשייכות בין הכוונה בברכות הנהנין לימי השוכבי"ם, וביארו בזה, כי שורש נפילת האדם ברשת אשר פרשו הני תרי סרסורי - העיניים והלב, באים לו לאדם כשאינו מכיר

ו"ל. תיקון, להאמין שאין 'מקרה' בעולם אלא הכל בהשגחה ממעל, להאמין באמונה שלימה שאין שום מקרה בעולם כלל וכל מה שיארע לו ידע שהכל בכוונת מכוון יתברך שמו. ודבר זה הוא באמת עיקר הכל, וכל תרי"ג מצוות התורה הם רק עיטין (עצות) להגיע לידיעה זו שהכל מהשם יתברך. וכל העבירות נקרא בתוכחה 'אם תלכו עמי קרי' (ויקרא כו ב) לשון מקרה - כי העבירות הם יציאה מן הסדר ואין להם סדר, וכן כל העונשים נקרא שם (פסוק כח) 'חמת קרי', ועל ידי זה שמאמין שאין מקרה ממתיק כל הדינים ומתקן כל העבירות. עכ"ל.

וכן אמרו צדיקים (כע"ז איתא מהרה"ק רבי יצחק מווארקא וי"ע), לו יחיה גבר - אם יחיה האדם ויראה בכל עת את אלפין - את הקב"ה האלופו של העולם, להאמין ולבטוח בו, הרי הוא ניצול מכל מיני דינים ולא יעול - לא יחשיבו בשמים את הגבורתך - כלומר את ענייני

יראו לקיים אותה עכ"פ פעם אחת ביום, וטוב שיראה להתבונן בזה אחר התפילה קודם שיכנס לביתו לאכול, ודומיא דשאר מצוות המוטלות על האדם כמו תפילין או לולב ומיניו בחג הסוכות דאינו אוכל קודם שמקימן. עכ"ל (ואם כי דבריו נאמרו לעניין מצוות אהבת ה' שאף היא מהמצוות התמידיות, אך מילתא דפשיטא שכל זה שייך גם לגבי שאר המצוות התמידיות, ובכלל זה לעניין מצוות האמונה).

יא. איתא מהרה"ק האור לשמים' מאפטא זי"ע (בא ד"ה היום) וז"ל, והנה בדורות הראשונים היה תיקון נפש שלהם על ידי סיגופים כדי לשבר את הקליפות ולהבדיל המסכים המבדילים מהנשמה, אבל עתה הדור הקרוב למשיח צדקנו תיקונם קל, ואינם צריכים לסיגופים, ותיקונם הוא ע"י אמונה שמאמינים באלוקי עולם, ובאמונתם יחיו, עכ"ל. וכך אמר הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל בזה"ל, עומדים אנו עתה בימי השוכבי"ם ת"ת, חסידים ואנשי מעשה היו מתחזקים בעבודתם הרוחנית בימים אלו, מתענים ומרבים באמירת סליחות וכדומה, נראה שהדגש העיקרי בעבודת החיזוק חייבת להיות בענייני אמונה, 'דדא ביה כולא ביה' (נדרים מא.), כל אשר מתחזק באמונה הכל נמצא בו, 'בא חבוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה'. ובאמת יש לראות דפרשיות אלו דימי שוכבי"ם המתחילות מפרשת שמות, והיינו מתחילת יציאת מצרים ועד למלאכת המשכן, כולם עוסקות בענייני אמונה, וכאשר המשכיל יתבונן בהם יתנוהו כח ואפשרות להגביר אמונת ה' בקרבו. עכ"ל (אור יחזקאל אמונה עמ' רמה).

יב. ובזה ביאר הרה"ק ה'שמח ישראל' זי"ע (שמות אות ו) בדרך הרמז מה שנאמר (חבוק ב ד) 'צדיק באמונתו יחיה', שעל ידי שחי תמיד ו'מחייה' עצמו באמונה זוכה להגיע עד לבחי' צדיק יסוד עולם.

יג. כה אמר הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע לבאר בפסוק (דברים ד כד) 'כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא' מי שאינו שוכח מהקב"ה לעולם אף בגיהנום לא ישכח ממנו, וממילא לא יזיק לו הגיהנום ויכבה אשו שהוא אש של היצר הרע. סגולה נפלאה ומחוללת פלאות הובאה בספר 'אור התורה' (פרשת בא עמו' קמא) להרה"ק רבי שלום תאומים זי"ע (בן אחיו של הפרי מגדים, ומתלמידי הדגל מחנה אפרים, הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו ועוד), וז"ל. שמעתי מפי צדיק וקדוש עליון שציוה לאחד ממקורביו, כאשר יתרמי (ימצא) לו ח"ו איזה צער בשום דבר בעולם - יהיה ממה שיהיה, בממון או בענינים אחרים ר"ל, צוה לו שיאמר בלשון לע"ז בזה הלשון, רבונו של עולם, דו האסט מיך באשאפין, דו געבסט מיר חיות, איך האלט מיך נאר אין דיר אליין, און ווייטער האט צו מיר קיינער ניט (רבוש"ע, אתה בראתני, וכל חיותי אינה אלא ממך, מחזיק אני עצמי רק בך, כי לך לבד ענינו תלויות, ואין לאיש זולתך איזה שליטה או כח עלי), ואמר שבוודאי יועיל לו מכל צער ונזק והוא בדוק, עכ"ל.

באמיתת דבר זה, כי המתבונן יבין שהלב חומד מה שביד רעהו רק מאחר שנדמה לו שהוא יכול להשיג בעצמו את מה שנתנו משמים לחברו ולא לו, כמו"כ ייאמר כן גבי ראיית העיניים במה שאסרה תורה כמו שאיתא בגמרא (זבחים קיה:) ששבחו של יוסף הצדיק הוא שלא זן עיניו ממה שאינו שלו (ולכך זכה שבמשכן שילה שבחלקו נאכלין קדשים בכל הרואה ע"ש), הרי לך שבעיני חז"ל הרואה ומביט במה שאסרה עליו תורה הרי הוא בנוטל לעצמו דבר שאינו שלו. והנה כל ענין ברכת הנהנין הוא לידע ולהודיע ולהוודע כי הבורא יתב"ש הוא אשר נתן הארץ לבני אדם, ולכן הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה נחשב כאילו הוא גוזל מהקב"ה (ברכות לה:) כי הכל מאיתו יתברך והוא בורא ומנהיג והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. אמור מעתה, כאשר ירשי האדם בנפשו הדק היטב את האמונה האיתנה בהשי"ת ש'הכל נהיה בדברו', יתקן בנפשו את השורש הפורה ראש ולענה מחטאותיו ותאוותיו אשר לא כדת".

ומכאן תשובה ניצחת בנגד היצר הרע המסית ומדיח לב האדם מעבודת השי"ת בטענה שאין ערך למעשיו ועבודתו מאחר שהיא 'בקטנות המוחין בלתי התלהבות אש דת' - מבלי רעותא דליבא, כי אף באופן כזה רוצה ה' ב'עמו', וגם מעשים כאלו עושים 'שורש למעלה', ויש להם חשיבות גדולה בשמים ממעל, לגדל רחמותא וחיבותא שיש לו לאבינו שבשמים לבני ישראל^{טו}.

יתר על כן כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (שמות ג) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע בהקדם הביאור במה שמען משה רבינו ע"ה (בסוף פר' שמות) 'למה הרעתה לעם הזה', ומה השיב לו הקב"ה בריש פרשתן 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל

אתכם לי לעם - רוצה ה' בעמו

בפרשתן (ו ז) 'ולקחתי אתכם לי לעם' וגו', והקשה הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע (הובא בשם משמואל עמ' ע), שהרי אמרו חז"ל (במ"ד כ כג) 'כל מקום שנאמר העם לשון גנאי הוא, וכל מקום שנאמר ישראל לשון

יד. באופן אחר יש לבאר הטעם שצריך להיזהר ביותר בימים אלו בברכות הנהנין, שהנה כתב הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (שער המצוות פרשת עקב) וז"ל. ודע כי צריך האדם להיזהר בתכלית בברכות הנהנין כי גוף האדם נהנה מהן ומתקדש בברכות אלו, וכמו שנאמר (תהילים מ ט) 'ותורתך בתוך מעי', וגורם שפע עליון באדם, עכ"ל. ומביא מהרח"ו עוד (שער רוח הקודש ח:), 'גם אמר לי מורי ז"ל (האר"י הקי) כי עיקר השגת האדם אל רוח הקדש תלויה ע"י כונת האדם וזהירות בכל ברכת הנהנין, לפי שעל ידם מתבטל כח אותם הקליפות הנאחזות במאכלים החומרניים ומתדבקים בהם באדם האוכל אותם, ועל ידי הברכות שעליהם הנאמרות בכונה הוא מסיר מהם הקליפות ההם ומוזכר החומר שלו ונעשה זך ומוכן לקבל קדושה וזהירני מאד בזה'. ומאחר שכל עבודת ימי השובבי"ם הוא לקדש את עצמו על כן צריך בימים אלו להיזהר ביותר בכוונות ברכות הנהנין, בכדי שע"ז יאכל בקדושה ובטהרה, ויהיה 'מוכן לקבל קדושה'.

טו. כיוצא בדבר ביאר הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע בלשון הכתוב (תהילים קמח יד) 'וירם קרן לעמו וגו' לבני ישראל עם קרובו הללוי-ה', 'לבני', הוא מלשון הבנה והתבוננות, ואמר הכתוב, זאת יבין כל בר ישראל, שגם כאשר הוא בבחי' עם מלשון גחלים עוממות, אפילו בשעה שהוא מאד בשפל המצב, כשליבו ומוחו כבויים לגמרי (אויסגעלאשן), הוא משוקע בתאות הגשמיות ונדמה כי הוא נכבה ואין בו ניצוץ אש הקדושה. גם אז הוא קרובו - הרי הוא קרוב להשי"ת בפנותו אליו, בהיות נשמתו חלק אלקי ממעל, ועל כך הללוי-ה.

וכע"ז ביאר גם בפסוק (ישעיה נו ט) 'קראוהו בהיותו קרוב', ולכאורה קשה, הרי 'קריאה' היא מרחוק, וכיצד אמר לשון 'קריאה' על העת והזמן שהקב"ה קרוב אלינו, וביאר בקדשו, שאכן, הפסוק מדבר על הזמן שנראה לו לאדם שהוא מרוחק עד מאד, ואז יאמר לעצמו, אמנם, מצדי אני רחוק מאוד, אבל השי"ת קרוב אלי מאוד.

באר הפרשה - פרשת וארא

דבר נורא כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות נו) בהא דכתיב בפרשתן אחר מכת דם ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת' (ז נב), ולכאורה צריך ביאור לשם מה הוצרך הכתוב להודיענו שפרעה בא אל ביתו, והרי העיקר הוא שלא שת ליבו, ומה נפקא מינה אם היה זה מחוץ לביתו, [ובכלל, מה נפק"מ לדעת שהגיע בסוף לביתו ולא נשאר בחוץ...], ומבאר על פי מה דאיתא בזוה"ק (ה"א רלד.) לפרש מה שנאמר (תהילים קב יח) 'פנה אל תפילת הערער' שהכוונה היא לתפילת יחיד שהקב"ה מהפך ומסתכל בה ובוחר האם ראויה היא שתתקבל, ועל דרך זה יש לבאר גם בהאמר כאן ויפן פרעה - שפרעה בחן ושקל בדעתו האם לקבל את האות שבמכת דם ולהיכנע, והיה לו רגע אחד של הרהור טוב, אלא שלבסוף גבר עליו יצרו וגמר בדעתו שלא להיכנע ושב לביתו כשאינו שת ליבו. ונכתב זאת בתורה, ללמדנו לימוד גדול, שהרהור טוב אף שלא תיקן אין שכחה בשמים, שכל עבודת האדם להכניע סמ"א על כן מה שמהרהר טוב גם כן יש לו שכר^{טז}. והדברים מבהילים למתבונן בהם, שהרי הדברים אמורים בפרעה הרשע, אך מכל מקום רגע אחד של הרהור טוב שהיה לו כבר נרמו בתורה 'ואין שכחה בשמים', ואף שלא בא לכלל מעשה, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר בהרהור טוב של יהודי, כמה מעלה יש לו, ועל אחת כמה וכמה אם בא לכלל מעשה...

מעלה יתירה יש לה להתחזקות בימי השוכבי"ם, כי בזמנים הללו הרי כל התחזקות וכל מעט התגברות וכפיית היצר מתקבלת באהבה וחיבה בשמים ממעל, כי אבינו שבשמים מצפה ביותר בזמן הזה שישבו אליו בנו יקיריו^{יז}, ועל דרך שאמר ה'מגיד'

אשר מצרים מעבידים אותם, מה תשובה היא על שאלתו, וכן דקדקו המפרשים מהו שאמר 'וגם', שלכאורה היה צריך לומר 'ואני שמעת'.

ומבאר, כי הנה הקב"ה הוא תכלית הטוב, ומאתו לא תצא הרעות, אכן לפעמים מביא ייסורים על האדם בכדי לעוררו לתשובה, וזו הטובה האמיתית עבורו, וזה היה סיבת קושי השעבוד אחר שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה. אלא שמען משה רבינו למה הרעתה לעם הזה, שבני ישראל היו אז במדרגה פחותה וגרועה בבחי' 'עם', ולא שמו ליבם להתעורר לשוב לאביהם שבשמים, ואם כן מה טעם יש בייסורים, וזהו שאמר 'והצל לא הצלת את עמך' - שאין בצרות האלו שום פתח הצלה ושום תועלת. ועל זה השיב לו הקב"ה, לא כן כדברך, אתה רואה רק את החלק החיצוני שבהם שהוא בבחי' 'עם', אכן אני שמעתי את נאקת בני ישראל, את הזעקה הפנימית ממעמקי הלב, וזהו וגם אני שמעתי, מלבד הקולות החיצוניים השייכים לבחי' 'עם' שמעתי גם את הנאקה הפנימית של 'בני ישראל', וגם אם כלפי חוץ נראה שאינם מתעוררים מחמת הייסורים, אכן בפנימיות נפשם מתגברת תשוקתם לא-ל חי, ויש תועלת גדולה בקושי השעבוד.

ומסיים בלשון קדשו, 'ומזה יקח כל אחד מישראל מוסר לנפשו ואל יאמר נואש חלילה, שאפילו אם ידמה לו חלילה שאיננו מרגיש כלום ואיננו מתעורר לתשובה, אולם פנימיות ומעמקי לבבו ונפשו חושק וכוסף תמיד למקום מחצבתה ונתפעל בתשובה. ולכן מחויב כל אחד ואחד מישראל לעשות כל אשר בכחו לעבודת השי"ת, ולחזק את עצמו בכל מיני התחזקות לבל להתייאש את עצמו. עכ"ל.

טז. מילתא דפשיטא שאין לנו להסתפק במחשבה טובה בלבד... ועל דרך שהיה אומר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ששמע ממגיד אחד עה"פ (תהילים צב יד) 'שתולים בבית ה' הנה יושבים להם אנשים נטועים ושתולים בבית המדרש ושומעים דיבורי התעוררות ומלהיבים את נימי נפשם, אך דא עקא ש'בחצרות אלוקינו' - אך יצאו לחצר בית המדרש (בגמר הדרשה), וכבר 'פריחו' - פרחו ונאבדו מהם כל הדיבורים...

ועל אחת כמה וכמה שלא ינהג כמו שמסיים ה'שפתי צדיק', שביתו של פרעה הרשע שעשה עצמו אלוה היה מלא כישופים וסט"א, ועל כן 'ויבוא אל ביתו' בכדי להעביר מלבו אותה מחשבה טובה שהיתה לו, וקיים בעצמו היפך מה שאמרו חז"ל (סוכה נב) 'אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש', אלא משך אותו לבית מלא טומאה לחזק כוחו של אותו 'מנוול'... אלא אדרבה יטכס עצה כיצד להביא את המחשבה לידי מעשה, ולהגביר את הרצון הטוב עד 'שתהא שלהבת עולה מאיליה'...

יז. בימים ששימש הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל כר"מ בשיבת פוניבז', היה בין הבחורים תלמיד אחד שפרק מעל עצמו עול תורה ומצוות רח"ל והלך להתגייס לצבא, למותר לציין, שמעשיו אלו גרמו להתרחקותו וכולם

תפילתי רושם^ח, כי ישא ק"ו בעצמו, אם זה הרשע - פרעה ששיעבד שישים רבוא מבני ישראל ורחץ בדמם של בני ישראל וכו' מכל מקום תפילתו תצילנו מן המכות - אשר היו מגיעים לו ביושר... עד שהוצרך הקב"ה להזהיר את משה שיבוא אל פרעה קודם שיתפלל, ק"ו בן בנו של ק"ו לבר ישראל שיבול לפעול בתפילתו גדולות ונצורות - כי אף הפחות שבישראל לא נגע באפס קצהו מרשעותו של פרעה.

עוד מצינו 'בספר העיקרים' (מאמר ד' פט"ז) שהתפילה מועילה לכל אחד ואפילו פחות שבפחותים, וראייתו ממנשה בן חזקיה מלך יהודה, שהיה רשע גמור ולא היה מי שהמרה את פי ה' והפליג בעוול כמוהו לא לפניו ולא לאחריו, ואף על פי כן נאמר בו (דה"ב לב יב-יג) 'וכהצר לו חילה את פני ה' אלוקיו ויכנע מאד מלפני אלוקי אבותיו, ויתפלל אליו ויעתר לו ה', וישמע

לה' בית יוסף' (מניד מישרים פרשת תרומה, והיא משמעות דבריו), שתשובה ותענית הנעשית בימי השוכבי"ם מתקבלת אף באופן שאילו היה עושה כן בשאר ימות השנה אזי לא היה נחשב כל כך (עיי"ש), וכלשונו 'והנה עיתך עת דודים' ולכן הכל מתקבל באהבה לרצון לפני אהון כל.

העתירו אל ה' - הקב"ה שומע תפילת כל פה

בפרשתן (ה טז), 'ויאמר ה' אל משה השכם בבוקר והתייצב לפני פרעה הנה יוצא המימה', נוראות איתא במדרש (שמו"ר יא א) היה פרעה רוצה לעסוק בתפלה, אמר הקב"ה למשה, עד שלא יצא - לך והתייצב לפניו'. המתבונן בדברים אלו תתפעל נפשו ותינתר ממקומה, כי מכאן נסתמו כל טענותיו ותלונותיו - שהוא חוזר ואומר בכל עת ושעה - הנני העני ממעש, מכף הנל ועד ראש אין בי מתום, מה אני ומה חיי שאוכל לעמוד ולהתפלל לפני הבורא, כיצד תעשה

ניתקו עמו קשר ולא דיברו עמו מטוב ועד רע, והגם שבתחילה נהנה מסביבתו החדשה, אולם במשך הזמן הרגיש שלא משם תבוא ישועתו, ואין בין מפקדי הצבא כאלו שבאמת מחפשים טובתו, והתחיל להתחרט על שזלזל ופגד בכל היקר לו, אולם את הנעשה אין להשיב, וידע שאין מי שירצה כעת לקבלו. יום אחד הודיעו לו שהגיע עבורו אגרת מאחד מידידיו, שמח הלה כמוצא שלל רב שלא נעזב לגמרי ויש עוד מאן דהו בעולם הזוכר ממנו, והתפלא מאד מי האיש אשר ישלח לו מכתב, ברגשי ששון קיבל את המכתב וראה שהשולח חתם על המעטפה מבחוץ את שמו 'שמואל', ויהי כראותו כי כן גברה פליאתו שבעתיים, כי מעולם לא היה חבר וידיד אשר שמו 'שמואל', וכאשר פתח את המעטפה מצא כתוב בתוכו דברים קצרים בכהאי לישנא 'יקירי אהובי, לאן שלא הגעת, איפה שאתה נמצא, ברצוני לפגוש אותך ולשוחח אתך, ידיך שמואל רוזובסקי', הבחור התרגש מאד מן המכתב, ומיד החליט לצאת לדרכו ולפגוש את הגר"ש רוזובסקי, ואף שהיו כמה גדרים ושערים שהקיפו את כל שטח הצבא הצליח בחור זה לדלג עליהם ולהגיע אל ביתו ושוחח עמו שעות ארוכות, ולא עברו ימים רבים עד אשר חזר למקור מחצבתו.

עם ה', בימים אלו, כל אחד ואחד, ללא יוצא מן הכלל, מקבל מכתב עוז חביון, מאביו שבשמים, הכותב לו 'יקירי, אהובי, לאן שלא הגעת, היכן שאתה נמצא, אני רוצה לפגוש אותך ולשוחח עמך', כי בכל מצב שנמצא איש ישראל, רוצה השי"ת שישבו אליו, ומיד יקבלו. רק עלינו להשכיל לעזוב את 'המחנה' ולשוב אליו, ואז יעלה אותנו מעלה מעלה...

יח. ואכן פעמים הרבה אך נעמד האדם בתפילה וכבר 'אורח' בא - זה היצר המפתהו לאמר מי אתה שישמע ה' בקול תפילתך, ישיבנו במשל לראובן ושמעון שדרו בסמיכות זה לזה, ורק כותל דק הפריד ביניהם... ביום מן הימים שב ראובן לביתו אחר תפילת שחרית ואמר בפני בני ביתו הנה כותל זה אינו מבדיל וחוצץ כראוי, מובטחני שכל ה'סודות' הנאמרים בביתנו בענייני שידוכי הבנים ופרנסה הכל נשמע היטב בביתו של שמעון - אין לנו אלא ברירה אחת לבנות קיר נוסף לחצוץ ביננו, לעומתו טענה האשה שאין הקול נשמע בבית השכן, וכך ערכו ביניהם 'וויכוח' זה עומד על שלו וזו על שלה... עד... שנשמעו דפיקות בדלתות הבית, משפתחו הדלת ראו ששכנם שמעון עומד על הסף, וכה אמר להם... אנטשולדיג (סליחה) לא אביתי להפריע לכם, אבל זאת ברצוני לאמר לכם שאין כל צורך לבנות קיר נוסף, כי ממילא אין שומעים כלום בביתי... הרי לשחוק ייחשבו דבריו - כי מניין לו תוכן שיחתם וויכוחם, אלא בע"כ שהיטב נשמעים דבריהם בבית השכן, אף לדידן ייאמר, מנין לו ליצר שעמדת להתפלל לפני קונך, אם לא שתאמר שהיטב היטב נשמעים דבריך למעלה...

מידת 'הוד', וכך על זה הדרך (ובזה נותן טעם מדוע נחלקו המכות ונכתבו בב' פרשיות, שבע בפרשתן פר' וארא, ועוד ג' בפר' בא, כי גם עשר ספירות מתחלקים לג' ראשונות, חכמה בינה ודעת, ול' מידות אחרונות שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד ומלכות).

ואף שאין לנו עסק ב'נסתרות' נביא ממה שנתבאר בספה"ק על דרך העבודה בעניין מכות דם וצפרדע, שהם ממש מעניינא דיומא ימי השובבי"ם, וכדלהלן. תחילה, מה שמרומז במכת דם, שהנה איתא בזה"ק 'מלכות פה', והיינו שמידת מלכות מכוונת כנגד פה האדם, ונמצא שהמכה הראשונה שהביא הקב"ה על המצריים היה בכדי לטהר את הפה מכל דבר איסור וטומאת הפה. ולמדנו כי תחילה וראש עלינו לתקן את הפה ולשמור על 'ברית הלשון', ולהתרחק ביותר מכל דיבור שאינו נקי וטהור בתכליתו, וכבר מצינו בדברי חז"ל שהפליגו נוראות בעונשו של מי שמפקיר את פיו ומנבל לשונו רח"לכ"א.

וז"ל הגר"א בפירושו למשלי (פ"ג ג) 'שומר פיו נוצר נפשו', שהפה הוא שמירה לכל הנפש, וזהו שאמרו (ברכות יז.) 'שמור פיך מכל חטא', שע"ז תתקדש ותטהר עצמך מכל עוון. אבל מי שמרחיב שפתו אע"פ שיש לו נפש טובה ועושה מצוות הרבה וכמה גדרים, הפיו יהיה לו מְחַתָּה [לשון שבירה] לכל. ובאבן שלמה פ"ז אות א' הוסיף, 'וכל תשוקתו לדבר מצוה מתבטל ע"ז'.

ומהמכה השניה, מכת צפרדע, שהיא כנגד מידת 'סוד' שהיא מידת הקדושה, נלמד כאן כמה יסודות בשמירת דרכי הקדושה, שהנה רק בצפרדעים מצינו

תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו, ולמדנו מכאן שאף אם יהיה המתפלל בתכלית הרוע כמנשה הרי הוא מוכן לקבל החסד על ידי התפילה".

למכה מלכים גדולים כי לעולם – עניין המכות לדורות עולם איתא בזה"ק (פר' בא לו.) לפרש מה שנאמר (ישעיה יט כב) 'ונגף ה' את מצרים נגוף וְרַפּוּא', 'נגוף למצרים ורפוא לישראל', וכלומר שכל מכה ומכה היתה לנגוף ולהרע למצריים, ובר כבד היה בזה רפואה וטובה גדולה לישראל [וכגון מכת דם שממנה העשירו בני ישראל (שמו"ר ט י)]. ונתבאר בספה"ק עומק הכוונה, כי הנה בני ישראל היו משוקעים בטומאת מצרים, ועשרת המכות טיהרו וזככו את ישראל והחישו להם רפואה לנפשותיהם למען יוכלו להינאל ממצרים.

והנה התורה הקדושה היא נצחית וכל האמור בה שייך לדורות עולם, וגם בימינו אנו 'עשרת המכות' מטהרים את בני ישראל להצילם מן יצרם הרע שזהו 'שעבוד מצרים' בזמן הזה. ומעתה עלינו להתבונן בתוכן הפנימי של אותם המכות הכתובים 'בספר מלחמות ה'², למען נדע את הדרך אשר נלך בה בכדי לצאת לחירות עולם מיצרנו הרע.

וביאר האר"י הק' (פרי עץ חיים חג המצות פ"ז, וע"ע זוה"ק וארא כט:) כי עשרת המכות המה מכוונים כנגד 'עשר ספירות', ומחשב והולך ממטה למעלה, מה'ספירה' והמידה התחתונה והנמוכה עד לספירה העליונה, וכלומר, שמכת דם באה לזכך מידת 'מלכות', לאחר מכן שלח הקב"ה מכת צפרדע לטהר מידת 'סוד', וכן כינים כנגד

יט. לאידך גיסא, גם הצדיק הגדול ביותר אי אפשר לו בלא תפילה, וכפי שיש ללמוד מעניין ה'עשרת המכות' האמורים בפרשה, בהם נזכר פעמים הרבה שהתפלל משה שיסורו המכות, וכדכתיב 'ויעתר משה אל ה'', 'ויפרוש כפיו אל ה'', 'ויצעק', ולכאורה מה צורך יש בתפילות אלו אחר שמלכתחילה כבר נקבע כמה זמן תימשך המכה, וכמו שהביא רש"י (ז כה) שהיתה המכה משמשת שבוע ימים, אלא שאי אפשר בלא תפילה, כי כך גזר הקב"ה שאופן השפעת החסד בעולם יהיה רק על ידי תפילה.

עוד במעלת התפילה, כתב האור החיים הק' (שם) וז"ל, 'סובר אני, הגם שהיה גבול למכה היתה מסתלקת אם היה משה מתפלל קודם הזמן ההוא', וללמדך כי גדול כח התפילה 'לבטל את הנגזר'.

כ. וכפי שהגיד הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שב'קאצק' אמרו, שבפרשיות אלו של גלות וגאולת מצרים יש לעיין בהם כב'הלכה ותוספות קשה' (אמרי הרי"ם שמות).

כא. נוראות מצינו על חומר 'חטא הלשון' - עד היכן ירד מטה מטה אם לא ינצור לשונו מדבר רע. וכה אמר הגר"א (חומש ע"פ הגר"א, מובא גם בס' פנינים משולחן הגר"א) בפ"י הפסוק (בראשית לט יב) האמור באשת פוטיפר 'ותתפשהו בכגדו לאמר שכבה עמי', דלכאורה צ"ב מהו 'לאמר' - מה היה לו לומר, אלא, כי רשעה זו רצתה שיוסף יטמא את פיו ויחזור בפיו על דבריה, בידעה שאחר שיטמא את פיו ח"ו כבר לא יוכל לה להתנגד אפילו על העבירה עצמה.

הוסיף הרה"ק ה'באר משה' זי"ע מאו"רוב לדקדק בלשונות הכתובים, כי בכל המכות נאמר הלשון בתפילתו של משה 'ויעתר' ורק בצפרדע כתיב (ה ה) 'ויצעק', כי על האדם לצעוק אל הקב"ה, אנא ה' הצילני נא מיד היצר המתגבר עלי בעניינים אלו, ואין די ב'תפילה'. משל למה הדבר דומה, למי שפרצה דליקה בביתו, שאינו יוצא לבקש משכנו בלשון רכה ונעימה שמא יואילו בטובם לכבות את השריפה, אלא צועק בקול גדול לעזרה, כי האש בוערת ומתלקחת ולא עת לחשות... כך בענייני 'יסוד' צריך לצעוק אל ה'ידי.

וה'זעקה' גופא^ג היא ה'יראת שמים' הנדרשת מהאדם^ג, וכמו שאמרו הקדמונים ליישב כיצד אנו מתפללים בכל יום (בברכות השחר) 'ואל תביאנו לא לירי

שמסרו נפשם על קידוש השם, כאשר נכנסו לתוך התנורים, ללמדנו שלשמירת הקדושה נדרש מהאדם מסירות נפש עד ש'יכנס לאש' מבלי תירוצים ופקפוקים, ולא יעבור על רצון קונו^ג. ואכן מצינו ב'פרק שירה' (סוף פ"ה) 'צפרדע אומרת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', הוא הפסוק המורה על ייחוד שמו ית' עד מסירות נפש, שזהו עניינה של מכת צפרדע, וללמד על בחי' מסירות נפש בשמירה על כל גדרי הקדושה.

עוד יש ללמוד מ'פרשתא דא', וכמו שדייק הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שרק במכה זו מצינו ש'ותבאש הארץ', והרמוז בזה, כי העצה בנגד תאוות רעות הוא שימאסם בעינינו עד שיהיו כדבר סרחון המעלה צחנה ובאשה^ג.

כב. לימוד נפלא מלמדנו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתו) וז"ל, איתא במדרש (שמו"ר י ג) איך היתה הצפרדע נכנסת לתוך בתיהם של גדולים העשויים משיש, אלא שהיה אומר לשיש עשה לי מקום שאעלה ואעשה רצון בוראי והיה נבקע השיש. ועל דרך זו צריך כל יהודי לומר ללבו האטום כאבן, התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... שאפילו בשביל הצפרדע נבקע השיש בלכתה לעשות רצון הבורא ית"ש.

כג. וכך ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט ד"ה ובמ"א) 'ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחרך', לא יראה - ס'זאל דיר נישט געפעלן (לא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע...

הנה כתיב בפרשתו (ו ז), 'והוצאתי אתכם סבלות מצרים', ופירש ה'שפת אמת' (תרל"א ד"ה והוצאתי) בשם זקנו ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שכך אמר הקב"ה - אוציא אתכם ממה שאתם רגילים לסבול את טומאת מצרים, כי כל עניין הגלות הוא מה שמתרגל לחיות תחת שלטון הרע, וסוד הגאולה הוא שמרגיש בעצמו שאינו מוכן להמשיך יותר בדרכו הרעה. ומסיים וז"ל, והוא עצה היעוצה לכל איש ישראל על ידי שמרגיל עצמו להיות שונא הרע בתכלית השנאה וכו' וזה התחלת הגאולה, עכ"ל.

כד. פשיטא ואין צריך לומר שכל זה צריך להיות מתוך שמחה, וגם ה'זעקה' גופא לא תהא בעצבות ח"ו, וכבר אמרו ש'שובב' ר"ת שמחים בצאתם וששים בבואם...

ובזה ביארו הא דאיתא בגמ' (עירובין נד.) 'אמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי', שבא לומר ש'חטיפת' וריבוי התורה והמצוות תהא מתוך שמחה, וכמו בבי הלולא (בית חתנות) שם המסובים אוכלים ושותים לקול צלילי זמר המנעימים שירה וזמרה, כך על דרך זה ירבה בעסק התורה ועבודת השי"ת מתוך שמחה וצהלה על שזוכה לעשות רצונו ית', ולא מתוך לחץ עצבים ונערווען ח"ו...

כה. ודע, כי כשאדם זועק 'וטהר ליבנו לעבדך באמת' ונאנח ממעמקי לבנו על גודל ריחוקו מהבורא ית' ומעבודת הקודש הרי 'זעקה' זו עושה רושם גדול בשמים ומזעזע ע"י את כל העולמות, כי אין בידינו להשיג אפילו כ'טיפה מן הים' עד כמה חביב לפני הקב"ה הרצון וההשתוקקות לעשות רצונו.

וכך פירש הרה"ק ה'אור לשמים' בדברי רש"י בריש פרשתו (ו ג) 'וארא - אל האבות', ובפשוטו תמוה מאוד מה חידש רש"י בדבריו אלו, והרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב', ומי אינו יודע שאברהם יצחק ויעקב הם המה האבות הק'. וביאר כי 'אבות' הוא מלשון 'רצון' (כמו 'ולא אבה לשלחם', להלן י כז), והכי קאמר רש"י, שהקב"ה מתגלה לכל מי שרוצה ומשתוקק לכך, וכלשון קדשו הגם שעדיין אינם עובדים להשי"ת רק שיש להם רצון טוב לזה - יהיה להם גם כן גילוי ית"ש (וכע"ז ביארו בהרבה ספה"ק).

הפליג בדבר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (שמות ד"ה ותעל) לבאר בלשון הפסוק (ב כג) 'ותעל שוועתם אל האלוקים מן העבודה', וז"ל, מה שיהודי צועק לה' מעומק לבו על יצר הרע שמתגבר עליו ומבקש להמיתו חשוב ומקובל לפני הקב"ה עוד יותר מן העבודה, היינו מן העבודה עצמה. עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת וארא

ועוד), שהרי בתורה גופא נכתב ה'פירכא' על הק"ו, וכדכתיב (פסוק ט) 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ועבודה קשה', ואם כן מהו ה'קל וחומר' שאף פרעה שאין לו 'עבודה קשה' לא ישמע אליו.

וביארנו בזה ביסוד הדברים שכתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (פר' נח ח), כי העובד את בוראו בדרך הטבע - כל זמן שהעבודה באה לו בנקל, וכגון שמקיים 'יתגבר כארי' להשכים בבוקר רק ביום בהיר, ואילו ביומא דסיתוא כשהקור גובר ישאר במיטתו, וכן כל עסקו בתורה אינו אלא כשיש לו חשק ללמוד, הרי שברו מן השמים גם כן רק בדרך הטבע - שבכל עת שהבורא משפיע 'שפע' על כל העולם כולו, יוסיפו גם לו בתוך הכלל שפע רב טוב על קיום מצוותיו, אך מי שבועט ביצרו, ומתגבר על טבעיו במסירות גוף ונפש לעשות רצון קונו וחפץ צורו, הרי אף שברו ישולם לו 'מדה כנגד מדה' למעלה בדרך הטבע¹, וכשנצרך

חטא ולא לידי עבירה ועוון, והרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', אלא שהבקשה עצמה היא היא ירא"ש, כלומר, שעצם הבחירה להתפלל ולבקש על כך נחשבת כמו שבחר כבר להיות 'ירא שמים', ותפילתו מתקבלת (מהרש"א ברכות י. ד"ה חטאים, עיי"ש, ועיין חוון איש או"ח רנו. ד"ה דברים).

מדה כנגד מדה - המשבר את טבעו זוכה לישועה ולהנהגה מעל דרך הטבע

בפרשתן (ו יב), 'וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים', ובמדרש (בר"ר צב ז) 'זהו אחד מעשרה ק"ו שבתורה, שאם בני ישראל לא שמעו אלי אף שהיה זה עבורם 'שמועה טובה' הרי קל וחומר שלא ישמע אותי פרעה מלך מצרים שאינו חפץ לשלחם, וכבר נתקשו המפרשים בהבנת הדברים (אור החיים הק'

הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע התאונן בפני הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בעת שכיהן ברבנות העיר 'פארצווי', שאין לו שם מי שיוכל לשוחח עמו במילי דחסידותא, נענה לו ה'חידושי הרי"ם', שהלא כבר אמרו חז"ל (יומא עה.) על הפסוק (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש ישיחנה' - ישיחנה לאחרים, והיינו טעמא, כי על ידי שמספר לאחרים את דאגתו הרי היא נחלשת עד שמסתלקת הימנו לגמרי, ועל כן אל ישיח לאחרים דאגתו זו בכדי שלא תתבטל, כי 'דאגה' זו טובה והגונה היא, ואדרבה, תישאר אצלו ותקונן בליבו... (הובא באביר הרועים ח"ב שיח).

כו. עוד מיסודי 'יראת שמים' הוא עשיית גדרים וסייגים להרחיק את האדם מן העבירה, ורמזו לה הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע בפרשתן (ט כ) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים', והיינו, שירא שמים אינו מסכים שבניו וב"ב יסתובבו בחוץ ברחוב ובשדות (מחמת גדרי קדושה)... ומכניס את ב"ב אל הבית להישמר בקדושה.

על כולנה הוא ההתבוננות ושימת לב, וכמו שכתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לנכדו הבח' מוה"ר מנחם נתן הי"ד, וז"ל. ב"ה, א' פר' בא. לנכדי היקר מ' מנחם נתן שי... ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה (וארא) 'הירא את דבר ה'' (ט כ) וכתוב (פסוק כא) 'ואשר לא שם לבו וכו', משמע כי ענין יראת ה' היא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים, זקינך הדו"ש, חי"ק.

וכבר כתב ה'מסילת ישרים' (ב"ב) 'וההולך בעולמו בלא התבוננות אם טובה דרכו אם רעה, הרי הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו וודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו'.

כי באמת תימה רבתי היא על אנשי מצרים, הרי כל אותם הימים המה ראו עין בעין היאך שמתקיימים דברי משה אחת לאחת, והדעת נותנת לחוש לדבריו ומדוע לא הכניסו כולם את מקניהם לתוך הבתים למען לא ינזקו בברד, ואף אם לא האמינו בודאי לדבריו, אך על כל פנים מדוע לא חששו מן הספק, ותגדל הפליאה ביותר על פי מה שמצינו במדרש (שמו"ר יב ב) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה אמרו רז"ל זה היה איוב, ואשר לא שם לבו זה היה פרעה ועמו, ונמצא שבכל ארץ מצרים לא נמצא רק איש אחד שהאמין שעתידה מכת ברד לבוא עליהם. אלא שאף שידעו בשכלם אך ליבם רחק מהם ולא התבוננו בלב.

כז. וזאת למדנו גם ממה שמצינו במכת צפרדע, שבתחילה נאמר (ז כח) 'ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנוריך ובמשארותיך', ולבסוף כתיב (ח ט) 'וימותו הצפרדעים

באר הפרשה - פרשת וארא

ג

לאיזה ישועה ישדרו עבורו את כל מערכות הטבע וכן כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא כ"ד) כרצונו וכהצטרפותו^{יח}. וז"ל. אמר הרה"ק המגיד מה"ר יחיאל מיכל

מן הבתים מן החצרות ומן השדות, ולא נזכר כאן גם 'מן התנורים', ומכאן למדו חז"ל (ילקוט שמעוני קפב) שאותם הצפרדעים שנכנסו לתנורים נעשה להם נס ולא מתו, ופירש החזקוני 'לפי שמסרו נפשם למות על מצוות הקב"ה', והיינו טעמא כי מי שמשבר את טבעו לעשות רצון קונו הרי זוכה הוא לניסים שמחוץ לדרך הטבע, ואין כח לטבע לשלוט עליו.

כח. שמעו נא למעשה נורא אשר התרחש זה עתה ממש, שמענוהו מאיש נכבד העובד באחד האולמות בעי"ת בני ברק יצ"ו, שם יש שתי אולמות לעריכת 'שמחות', האחד גדול ומפואר, ומשנהו קטן ממנו הן בגדלו הן ביופיו והדרו, ביום ראשון פר' ויחי ח' טבת נכנס הלה ל'מטבח' בכדי לראות שהכל מתנהל כשורה, ומיד הבחין ב'מנהל האירועים' כשכולו גועש ורועש, זיעה נוטפת הימנו מרוב כעס ואבדן עשתונות, וסיפר לו בקצרה כי מצידם הכינו להיום, את האולם הגדול עבור משפחת א. ואת השני - הקטן למשפחת ב. אלא שכשהגיעו שתי המשפחות אל האולם נתברר גודל ה'שבר', אחר שבטעות סיכמו עם שתי משפחות שיעמידו לרשותם את האולם הגדול עבור שמחת 'שבע ברכות' (מאחר שהאחראי על ההזמנות שכח שכבר השכירו את האולם הגדול למשפחה אחרת), ועתה שתי המשפחות עומדות של שלהם לערוך את שמחתם באולם הגדול - כפי אשר הובטח להם. ואחד מהם אינו מוכן לוותר. יצא 'בעל המספר' לפתח האולם ואכן שמע את ה'קולות והברקים', גם ראה בעיניו את בעל האולם עומד חיוור ואובד עצות, הלה סיפר לו שניסו להרגיע את הרוחות אך הסערה הולכת ומתגברת, ולא עוד אלא שמשפחת ב. שקבלה את האולם הקטן מאיימת לערוך את השבע ברכות במקום אחר, ולאחמ"כ לתבוע את הנהלת האולם על הנזק ובתוספת עגמת נפש וכו'. הצעקות הולכות וגבורות וראשוני האורחים כבר מופיעים... וביקש הימנו לנסות להתערב להגיע אל עמק השווה.

פנה הלה אל משפחת ב. וביקש מהם לוותר, ואף הציע להם שיזכו לאירוע מפואר יותר ממה שחשבו, באופן שלא ישכחו כל ימיהם... וכן לפיצוי כספי ואף שהות לכל המשפחה בבית מלון בטבריה, אך הם התעקשו שאינם מוכנים בשום אופן, כי ברצונם להביא לאורחים את ה'מיטב'. כשראה שעם משפחת ב. לא יזוז שום דבר פנה אל משפחת א. ש'זכו' באולם הגדול וביקש מהם לוותר, אך הם מיאנו מאחר ש'בעלי הזמר' כבר העמידו את כליהם, ועל הכל, כי הצד שכנגד פגעו בהם מאד... הפציר עליו 'המספר', אנא, רחם נא, הבט וראה את הנעשה... ותמורת זאת תזכו אתם לפיצויים שונים, אז נענה לו בעל השמחה, איני צריך פיצויים, די לי במה שהוכן עבורי... אך למענך מוכן אני לוותר, אבל, עליך לפנות אל 'בני ביתי', והיא בוודאי לא תוותר, ביקש ממנו רשות לדבר על ליבה, אלא שהיא היתה כסלע יצוק... עד שאמר לה 'יש לך הזדמנות למעשה חסד ולזכות במצוה נדירה שבין אדם לחברו - ויתור לאחרים, אמרו נא, וכי אינכם זקוקים לזכות גדולה וחזקה במשפחתכם', שתקה לרגע והחלה לבכות שאכן, לפני כשבוע (פר' ויגש) גילו אצל אביה את המחלה הנוראה ה"י בכלוטות ה'לימפה' ובסוף שבוע זה עליו להתחיל בטיפולים קשים רח"ל בביה"ח בבריסק שבבלגיה, אמר לה, אם כן, 'הרי שלכם לפניכם' בזכות מצוה רבתי כזו יזכה אבי המשפחה לרפואה שלימה, בקשה לחשוב ולשקול את הדברים, וכעבור רגע אמרה שאכן היא מוותרת ולוקחת את הזכות הזאת לרפואת אביה, מיד ותשקוט הארץ... והחליפו במהרה את הכלים והמאכלים, והכל על מקומו בא בשלום.

אחר כמה רגעים הגיעה המוותרת ואמרה, ששמעה לפני זמן שבעל האולם אומר שהוא נותן 'גט פיטורין' לפקיד שהאשמה תלויה בו, ומאחר שהיא רוצה שהזכות שלה תהיה מושלמת על כן מבקשת שיבטיחו לה להחזיר אותו פקיד לעבודתו, ובכך לא יצא נזק לשום אחד.

וכאן מגיע תקפו של מעשה, באותו שבוע, יום חמישי פר' ויחי י"ב טבת, הגיע ה'חולה' לבית החולים לצורך טיפול כימותרפי הראשון, ולפני שהתחילו עשו לו שוב צילום 'סיטי' (C.T.), וניגש אליו הרופא ואמר היתה כאן טעות, ה'גידול' אינו ממאיר כמו שחשבו מקודם, ואין שום צורך בטיפולים, לא כימותרפיה ולא 'הקרנות', אולי צריך כדורים ותו לא, ועתה שוב לביתך לחיים ולשלום, אך לפני כן תקבע תור לביקורת לעוד מחצית השנה...

למען תדע כוחו של וותרנות הבאה מתוך קושי ושבירת הטבע אשר היא פועלת גדולות ונצורות מחוץ לגדרי הטבע ממש. ואם יש בכולה לשנות 'צילומים'... על אחת וכמה שביכולתה לפעול שלא תבוא המחלה כלל.

באר הפרשה - פרשת וארא

[מזלאטשוב] זצלה"ה, כשיצטרך האדם לפעול ענין שלא כטבע, דהיינו אם הוא בטבע אינו מוליד, יעשה מצוה גדולה שלא כטבע ויפעול למעלה מן הטבעי. עכ"ל. ויסוד נאמן מצינו בדברי רבינו הר"ן (פסחים יו. בדפה"ר) על הא דאיתא בגמרא (פסחים נ:) רבא רמי, כתיב (תהלים

נו יא) 'כי גדול עד שמים חסדך' וכתיב (תהלים קח ה) 'כי גדול מעל שמים חסדך', הא כיצד, כאן בעושיין לשמה וכאן בעושיין שלא לשמה, ומבאר דבעושיין לשמה גדול מעל שמים חסדך, 'כלומר שהקב"ה מבטל ומשנה מערכות שמים בשבילו'.

כט. מעשה מבהיל שמעתי מהאי גברא יקרא הרה"ח רבי מרדכי מושקוביץ שליט"א מעי"ת אשדוד יצ"ו, אשר זה עתה, לפני כשבועיים נלב"ע רעייתו הצדקנית ע"ה אחר שהיתה חולה במשך ארבע שנים במחלה הנוראה, והנה, בעיצומם של ימי ה'שבעה' התקשר אליו הרופא שטיפל במנוחה ע"ה, ואמר לו, איני נוהג להתקשר לנחם אבלים כי הנני עסוק ביותר, אך כאן הייתי מוכרח לנחם, כי האי איתתא לימדה אותי 'פרק נאמן' באמונה ובטחון (וכלשונו, 'היא עשתה לי בית ספר באמונה ובטחון', פתגם השגור בפי העולם כמי שרוצה לומר שלמד 'שיעור הגון'...), והוסיף לומר כי הגם שאינו נמנה על גדולי המאמינים בה' אך נוכח לראות בבירור 'אכן יש אלוקים במקום הזה', וסיפר שכאשר הגיעה אליו לראשונה לפני ארבע שנים אחר סדרת בדיקות ראה את מצבה שהוא בכי רע רח"ל, ונאלץ לבשר לה כי לא נשאר לה לחיות אלא שישה שבועות, והיא לא אבדה עשתונותיה לשמע בשורות איוב כאלו, אלא בקור רוח אמרה לו, יש לי 'ביטוח'... לתמיהת הרופא מה יועיל ביטוח במקום הזה, אמרה, הנני 'מחזיקה' בביתי את אמי הזקנה וסועדת אותה בנאמנות, הגם שהדבר עולה לי בקושי עצום כי כה גדלה חולשת האם עד שכבר אינה מכירה אותי ואת יו"ח... ואכן, חייה ניתנו לה במתנה כשבכל אותם ארבע שנים המשיכה לדאוג במסירות נפש לאמה הישישה (עד שבחודש האחרון לחיי האם, כאשר ה'עובדת הזרה' נסעה ל'חופש' במקום מגורה במדינת הודו - מילאה את מקומה בשלמות כשהיא עצמה כבר כמעט ללא גוף, אלא רק בכוחות הנפש והנשמה הגדולה שבקרבה) וכל זה כשהיא נוטלת בכל יום 'כדור' פשוט המחזיק אותה בין החיים.

והנה לפני כשמונה שבועות נפטרה האם ע"ה, אז מצא הרופא שהכדורים פסקו מלפעול את פעולתם ומיד החלו בטיפולי כימותרפי, אמנם למגינת לב לאחר שישה שבועות נפטרה גם הבת החולנית. והיה זה לפלא כיצד נשארה בחיים כנגד כל 'נבואות' הזעם, אך הפלא שבתוך הפלא, כי אכן צדקו דברי הרופא שישה שבועות נשאר לה, אלא ש'מניין' השבועות החל אך לאחר פטירת האם - כשנגמר ה'ביטוח'...

ובאמת אין כאן 'פלא'... כשאדם עושה מצוה במסירות נפש מחוץ לגדרי טבעו אזי זוכה הוא להנהגה על טבעית בפועל ממש...

ל. הרה"ק משינאווא זי"ע היה מקפיד עד מאד שלא לטבול במקווה שכבר טבל בה מאן דהוא, פעם אחת בימי שהותו בעיה"ק צפת ביקש לטבול במקווה טהרה, הלך הבלן ומילא עבורו את בור הטבילה במים חדשים. אלא שיהודי אחד מיהר לטבול באלו המים טרם טבילתו של הרה"ק - טבל, עלה ונסתפג כאילו לא אירע דבר. והנה, אך הכניס הרה"ק את כף רגלו לתוככי המים, נזדעק, מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו להיכנס ולטבול לפני במקווה... כה המשיך ושאל. ולא קיבל מענה לשאלתו כיון שהבלן לא רצה להודיעו מי היהודי שנכנס, הואיל ויהודי זה חשוך בנים היה, וחשש שלא תזיק לו קפידתו של הרבי וכבר לעולם לא יהיה לו זש"ק. משנשאל שוב ושוב ענה לרבי מיהו הטובל, הורה הרה"ק שיביאוהו לפניו, ומשבא שאלו - 'אתה הסכנת לטבול במקוה לפני בואי', ויען היהודי ברעדה ופחד כשארכובותיו נקשן דא לדא... הן... הן... אמר לו הרה"ק, אם כן, בזאת השנה פקוד תפקד בבו זכר, ואכן, לפקודת השנה נולד לו בן, והרה"ק הוזמן להיות סנדק ל'ירך הנולד', בסעודת הברית פתח הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר לנוכחים את כל דבר המעשה, והוסיף, לא היה כאן כל מופת או שידוד מערכות הטבע, אלא שבאותה שעה כמעט ובאתי לכלל כעס... ובכוחה של התאפקות להשפיע שפע ישועות גדולות למעלה מדרך הטבע, וכמתנה' נתתי כח זה להאי גברא ש'זיכני' בכל מעשה זה, ואכן ברכה כזו פעלה את פעולתה כהוגן.

מעשה זה סיפר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע שהוא שמע את הסיפור מפי הילד שנולד מאותו מופת. והיה אומר כי מעשה זה גדול יותר מ'תחיית המתים' - ואולי יש לבאר, כי 'תחיית המתים' עושה הקב"ה, ואילו ההתאפקות מכעס מעשי האדם עצמו הוא.

לדידן ייאמר, אם כן כולנו יכולים להיות 'בעלי מופתים'... אם נשתוק ונבליג במקום כעס וקפידא, כי או אז נזכה לישועות למעלה מן הטבע.

זמן להיות שקול כמושה רבינו, כי מאד גדלה חשיבותו של המשבר מידותיו וטבעיו בין אדם לחברו^{לא}, להתעלות בעילוי אחר עילוי.

ולמקללי נפשי תידום – במעלת הבזיונות וההכנעה להציל מכל רעה

בפרשתן (ו יג), 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים', וברש"י, 'צום עליו לחלק לו כבוד בדבריהם'. וכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה ויצום) דבר נורא, וז"ל, נראה דרצה להזהירם שלא יבזו המלך, ויתכפרו לו עוונותיו, ולא יבואו המכות עליו בדין. עתה, בין והתבונן, פרעה הרשע העומד ומשעבד שישים רבוא מבני ישראל בעינויים קשים ומרים, ובדין הוא שילקה כהנה וכהנה, אפילו הכי בזכות בזיון מועט - שלא ינהגו בו כבוד כראוי ייפטר לגמרי מהמכות, ק"ו בן בנו של ק"ו לדידן, שאף אם אינו במעמד ובמצב הראוי, עדיין הוא רחוק מלהיות פרעה או בדומה לו, ובוודאי שע"י הבזיון ייפטר מכל מיני מכות ה"ל^ב.

בה ביאר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (ליקוטי הרמ"ל מבוא התפילה ה-ח) בלשון הכתוב (תהילים קו יז) 'אוילים מדרך פשעם ומעוונותיהם יתענו', שיש 'המענים את גופם בצומות ובמקוואות קרים מאוד', אך זאת הוא דרך 'אוילים', כי אילו חכמו ישכילו לדעת ש'אם תכבוש כעסק הלוא טוב לך מאלף תעניתים, אם אתה שומע חרפתך ואינך משיב הלוא טוב לך מאלף עינויים'^{לג}.

ועפ"ז מבואר היטב ה'קל וחומר', שכך אמר משה להקב"ה, אם היו בני ישראל מתאמצים 'למעלה מטבעם' והיו שומעים אלי על אף קוצר רוחם מעבודתם הקשה, אזי מובטחני שימדוד להם הקב"ה במידתם, ויעשה נס שישמע פרעה אותי אף שאני ערל שפתיים. אך מאחר שבני ישראל לא שמעו אלי - אלא נהגו בדרך הטבע שבמצב 'עבודתם הקשה' א"א להם לשמוע אלי, אם כן איך ישמעני פרעה, והרי אני ערל שפתיים שעפ"י טבע אין שומעים ומקשיבים לו.

בפרשתן (ו כו-כח), 'הוא אהרן ומשה וגו' הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא משה ואהרן'. וברש"י 'הוא אהרן ומשה וכו' לומר לך ששקולין באחד'. והקשה השל"ה הק', היאך אמר שהיו שקולין כאחד הרי מפורש אמרה תורה 'ולא קם עוד נביא כמושה', ואף לאהרן הכהן עצמו אמר הקב"ה (במדבר יב ז) 'לא בן משה עבדתי - ואיככה יאמר 'שקולין היו'.

ומבאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע, כי אכן משה רבינו היה גדול מאהרן אחיו, אלא שבאותה שעה שעמדו אל מול פרעה נתעלה אהרן להיות כמושה, ולא זכה לזה עד שקיים בנפשו וראך ושמה בלבו - אעפ"י שמושה היה צעיר ממנו בשנים ולא התקנא בו כלל. וגם הוסיף והלך עם משה להיות לו לפה לפני פרעה - אעפ"י שידע שגנאי הוא לו דבר זה, שהרי פרעה מכיר אותם ויודע כי הוא גדול ממנו בשנים ולא בוש ממנו, ומביוון שאהרן הקריב מעצמו בן, נתעלה באותו

לא, ובהאי עניינא של בין אדם לחברו, כתיב בפרשתן (ו ה) 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל', וביארו צדיקים אומרו 'וגם' - כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא רחמים עליו להיות מיצר בצרתו, ולעמוד לימינו להסיר ממנו כל צער ומכאוב, ישמע גם ה' לקול נאקתו ויפקדהו בדבר ישועה ורחמים.

לב, הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זי"ע ערך פעם סעודת הודאה גדולה, ומשנשאל 'הודאה' מה זה עושה, הרי לא חולי ולא נס אחר היה כאן, הסביר להם הרבי שיש לו בקבלה מאבותיו הקדושים, שאם נגזר על אדם חולי מסוכן - ויש לו זכות עצמו או זכות אבות, ממירין לו את החולי לבזיונות ובשוות, והנה היום ביזה אותי מאן דהו בבשוות נוראות עד עמקי הנפש, נמצא שניצלתי על ידי זה מחולי ומכאוב, על כן עלי לעשות סעודת הודאה, ככל חולה שנתרפא מחוליו, כי אינני שונה ממנו, ואדרבה ביותר מוטל עלי החיוב להודות, שלא רק שנתרפאתי מחוליי, אלא ניצלתי שלא חליתי כלל. לפי זה אמרו, שהמבייש את חבירו ומנע ממנו 'חולי', הריהו כרופא גדול - שמרפא את האדם בלא שום כאב וייסורי הגוף, אולם עליו נאמר (קידושין פב.) 'טוב שברופאים לגיהנום'. וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'המבזה את חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא'.

לג, פעם נסע הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע ביחד עם אחיו הגאון רבי זלמן המכונה רבי זלמ'לה, ובדרכם רצו להיכנס לאכסניא, אולם בעל ה'מלון' זלזל בכבודם ודיבר איתם קשות ולא נתן להם מקום ללון, וכשהמשיכו

באר הפרשה - פרשת וארא

ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה בפרשתן (ו ט), 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ומבאר ה'אור החיים' הק' וז"ל, אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם, עב"ל"ה. והיינו שהתורה מיישבת ליבו של אדם, ומסלקת ממנו כל דאגה, ומרעיפה עליו טללי תחיה לעמוד בכל צרה ברוח ובגשם^ל. וכמפורש בריש"י על הפסוק (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב

כתב ב'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג לט) וז"ל. 'נפשי תידום' - כיצד אפשר שיהיה דומם, ולא ירגיש, ע"י שיהיה מורגל כבר כל כך לקבל הבזיונות, כעפר שהוא מוכן לקבל דריסות בני אדם עליו תמיד. ואמר החכם כבוד הרב אברהם הלוי נר"ו שנלמד מדת הענוה מהעפר, שהעפר כל זמן שהוא גם לא יועיל למלאכה, כל שבן לעשות ממנו בלי, וכל יותר שהוא שחוק הוא יותר טוב, כן האדם ל"ד. ואני אומר שלזה אמר 'ונפשי כעפר לכל תהיה' - שכל יותר שיקבל הבזיונות תתעלה נפשו יותר.

בדרכם ראה ר' חיים את אחיו ר' זלמ'לה כשהוא בוכה, שאלו ל'בכיה זו מה היא עושה', וכי מפני שנפגעת מאותו ברנש, אנכי לא שמתי כלל אל לבי את אשר הוא דובר, השיב לו רבי זלמ'לה אין אני בוכה חלילה על דברי גנות שדיבר אלינו האיש, אך הרגשתי מעט כאב לב מדברי האיש, ובוכה אני על שלא הגעתי עדיין למעלת הנעלבים ואינם עולבים (הובא בספר תולדות אדם פט"ז).

ואנן נעני ואמר, בוודאי זו מדרגה גבוהה לבכות על שהרגיש מעט כאב לב... אך לכל הפחות מוטל עלינו שלא להיות מ'העולבים' ח"ו ואף במקום צער ופגיעה...

לד. וכן מצינו בפרשתן, דכתיב (ט לא-לב) 'והפשתה והשעורה נוכתה, כי השעורה אביב והפשתה גבעול. והחיטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה' וברש"י, 'השעורה אביב - כבר ביכרה ועומדת בקשיה ונשתברו ונפלו, וכן הפשתה גדלה כבר והוקשה לעמוד בגבעוליה. כי אפילות הנה - מאוחרות ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה'. ורמז יש בדבר, כי אדם הקשה העומד על שלו, מבלי יכולת לכוף עצמו בפני חברו (לוותר בעת הצורך), הרי הוא לוקה הרבה ומאבד טובה בחייו. אבל מי שהוא רך כקנה לפני כל, אינו נשבר מהתלאות הבאות עליו, ויכול לעמוד בכל מצב שהוא. ובפירושו אמרו בגמרא (סנהדרין צב). אמר רבי אלעזר לעולם הוי קביל וקיים, ופירש"י, הוי עניו ותחיה. עוד כתיב בפרשתן (ח ב) 'ותעל הצפרדע', וברש"י, 'צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים', פעם שאלו את ה'סטייפלער' זצ"ל, וכי שוטים היו אלו המכים את הצפרדע, האם לא ראו בעיניהם שמכל הכאה שורצים עוד ועוד צפרדעים, השיב ה'סטייפלער', שהוא מאותו הטעם שהיך עונה לרעך הבא לריב אתך, והיך שב ומתוכח עמו, וכי איך רואה שכל תשובה גוררת ומוסיפה עוד ועוד על המשך המחלוקת, אלא מאי, אין בידך כח להתאפק לגודל אש הנקמה הבווערת בך, אף הם לא היה בידם להתאפק כשבערה בהם אש הנקמה ב'צפרדע' הגדולה. אכן זה ה'מכניע' עצמו ומתאפק מלהשיב בשעת כעסו הרי הוא חוסך ומונע מעצמו הרבה כאב לב...

לה. מסופר שהרה"ק מהורנסטייפל זי"ע התארח בבית חותנו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, כאשר עמד לשוב לביתו שבמדינת רוסיה נעמדה בתו של הדברי חיים ושפכה מר ליבה בפני אביה הק' אודות המלכות הרשעה, ובתוך דבריה אמרה שהיא קשה יותר ממצרים. נענה לה אביה הדברי חיים, אל תאמרי כן, שהרי במצרים עדיין לא היה לבני ישראל את התורה המשיבת נפש, אולם אנו יש בידנו את התורה שבכוחה נחזיק מעמד. לו. ואכן החזון איש היה מייעץ למי שמסתפק כדת מה לעשות ואינו יכול להכריע, שילמד דף גמרא ועל ידי זה תתישב דעתו עליו ויוכל לגמור בדעתו ולהכריע צדדי הספק.

וכך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, 'כשיש לאדם דאגה קטנה, העצה שילמד דף גמ' אחד, ואם יש לו דאגה יותר גדולה ילמד ב' דפים גמ', וכשיש לו דאגה קשה מנשוא ילמד שלושה דפים גמ', ואז יוכל להתחזק ולהתגבר על הכל' (לקוטי אמרים אות סג). ובזה ביארו במה ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות ו ו) בתוך המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם 'ומתיישב לבו בתורה', שהכוונה ומתיישב לבו - במה, בתורה, ע"י עסק התורה כראוי.

לז. דבר חידוש כתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (ד"ה ואכן) ליישב קושיית המפרשים מדוע לא ריפא הקב"ה את משה, ומבאר בזה"ל, אבל האמת הוא שמשה היה מוכרח להיות ככד פה בכדי לידע אחר כך חביבות ומתיקות התורה שהיא 'מרפא לשון עץ חיים' (מלשה"כ משלי טו ד), שבשעה שקיבל התורה נתרפא לשונו. וכמו שאמרו חז"ל (דבר"א א א) 'הרי משה, עד שלא זכה לתורה כתיב בו (לעיל ד י) לא איש דברים אנכי, כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים, מנין, ממה שקרינו בענין (דברים א א) אלה הדברים אשר דבר משה'.

באר הפרשה - פרשת וארא

ישמחנה - יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה.
עניינו לט' אף ללא השתדלות כלל, וסני לו לחפון ולרצות בדבר מסוים - והקב"ה עושה לו 'חפציו'.

עוד איתא בגמרא (ע"ז יט.) במעלת לימוד התורה^{לח} 'כל העוסק בתורה, הקב"ה עושה לו חפציו'.
ובמהרש"א מבאר, כי ה'עוסק בתורה' יצליח בכל.
ויהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא, שיריק עלינו שפע טוב, שמירה וברכה^מ, ותגלה ותראה מלכותו עלינו בזמן קרוב.

וכך כתב הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (שור"ת חו"מ צב) בזה הלשון, ודבר בריאות גופך, כאשר יהיה לימודך באופן הראוי בטח תהיה התורה רפאות לְשִׁרְךָ וְשִׁקוּי לְעִצְמוֹתֶיךָ (לשון הכתוב משלי ג ח).

לח. כתב הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (ב'הנהגות' שלו אות נב) וז"ל. בכל פעם יאמר באמצע הלימוד 'המאור שבה יחזירנו למוטב', ובכל פעם שהיצר מסיתו לסיים בענין ולקצר בלימוד מחמת עייפות או חסרון הבנתו או מחמת שיחת הילדים, יגער ביצר הרע, ויתגבר עליו מאד, וישבור טבעו וילמוד יותר מהרגלו, ובכח עד שייגע, ובזה משבר הקליפות והחיצונים, ומכפירין לו אפילו על כריתות ומיתות ב"ד ומיתה בידי שמים, כי הלימוד בתנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים שהוא בכח ובקול ובנעימת הקול בלי שום מחשבה זרה ובנענוע הגוף מטהר ומצחצח הנשמה ומחדד השכל ומשבר הקליפות והחיצונים מכל וכל.

לט. פעם הגיש אחד מחסידי הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקע זי"ע 'קוויטל' לפני רבו, בו כתב שמבקש 'ברכה והצלחה בכל העניינים', נענה לו הרה"ק דוד המלך היה 'הרבי' הגדול ביותר, והוא אמר (תהילים א ב-ג) 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה וגו' וכל אשר יעשה יצליח', והרי שהרוצה לזכות לברכה ולהצלחה בכל העניינים אין לו אלא לעסוק בתורה כי היא מקור הברכה.

הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל מביא (בספרו אמרי חן) ששמע רמז נאה ומתקבל בלשון הכתוב שבסוף פרשתן (ט לב) 'והחטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה', כי הנה 'חטה' בגימטריא כ"ב, ורומז לתורה שבכתב שנכתבה בכ"ב אותיות, 'כסמת' אותיות 'מסכת' והיינו תורה שבעל פה, ועל כך נאמר לא נוכו כלומר, שכל לומדי התורה שבכתב ושבעל פה יהיו נשמרים מכל הכאה וצרה, ולא עוד אלא 'כי אפילות הנה' והיינו כדברי חז"ל (תנחומא טז) 'פלאי פלאות נעשו להם', שהקב"ה יעשה עמהם נפלאות כהנה וכהנה.

מ. וכמו שאמרו 'דורשי רשומות' לרמז בשם החודש שאנו עומדים בפתחו - 'שבט', שהוא ר"ת שמרם ברכם טהרם, וכן ר"ת שנתבשר בשורות טובות, וגם שלום ברכה טובה, וכבר המליץ הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בלשון הפסוק (תהילים קה לז) 'ואין בשבטיו כושל', שבטיו מלשון 'שבט', כי הזמן מסוגל ש'אין למו מכשול'...